

ՏՐԱԿՏՈՐ

ՈՐԱԳԻՐ

ԲԱՆԱԳԱՐԱՆԻ ԲԱՆԱԳԱՐԱՆԻ ԵՒ ԲԱՆԱԳԱՐԱՆԻ

ՏԱՄԱՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՉՄԻՒՌՆԻՍ ՈՒՐԵԱԹ 14 ԱՊՐԵԼԻ 1850

ԹԻՒ 361

ԱՌԻՔԱ ԵՒՐԱՐ

Կոստանդնուպոլիս . 11 Ապրիլ :

Բարձրագոյն Ռէզիտ փաշային նախագահու թեամբ հաստատեալ պաշտօնէից խորհրդարանը խիստ երեւելի և հարկաւոր գործոյ մը վաղորդ կաշխատի . որուն յաջող վախճանը անտարակոյս մեծ պատիւ պիտի ընէ այժմեան կառավարութեան և քաղաքավարեալի : Երբեք ծափահարութեամբ պիտի ողջունէ այս նոր բարեկարգութիւնը , որ բրիտանիկ մեծ մահմետականաց մէջ եղած եղբայր սիրութեան կապը ևս առաւել պիտի հաստատէ : Յայտնի է որ բրիտանիկ ազգաց վիշտութիւնը վաւերական չէր մինչև յայտնի դատաստանարանաց մէջ , և մէկ բրիտանիկ մը մինչև որ մահմետական վկայ մը չունենար , չէր կրնար իւր իրաւունքը հաստատել ուրիշ մահմետականի մը դէմ : Եւս բանէն մեծամեծ գիտարութիւններ և արգելքներ կրճատէին միշտ ի վնաս արդարութեան , որուն վրայ որ Նիզամի գետնան վեճ մտաւոր սրբ Սթեփանոս Քէնիկը շատոնցմէ ի վեր մարդասիրական և բարեկամական գիտողութիւններ կրնէր Բարձրագոյն Թրանը , որպէսզի բարեհաճի խորհրդածութիւն ընել այս գիտարութեանը վրայ : Բայց այժմեան կառավարութիւնը , որուն բարձր գաղափարները և խնամքը զգացմունքը յայտնի են ամէնուէն բարեպաշտեհ պարագայի մը կրտսեր , որ օգոստոսիս առաւարտութեամբ Սթեփանոսը համեմատ ի գործ դնէ այս գիտարութեանը : Կրճատարութեան թէ ուրիշ օգտակար նորոգութիւններ ևս պիտի ըլլան մօտ օրերս , որոց ամէնուն նպատակը ուրիշ բան չէ , բայց միայն տեսութե պայծառութիւնը և օսմանեան բոլոր հպատակաց բարեկեցութիւնը և յառաջադիմութիւնը :

Կըսուի թէ Ստրիպի գետնան վեճմտաւոր Սթեփանոսը կամը մօտ օրերս պիտի մեկնի Կոստանդնուպոլիս :

ԲԱՆԱԳԱՐԱՆԻ ԲԱՆԱԳԱՐԱՆԻ

Ի Նորախանայ Կարգին Կարգին :

Կարգին Կարգին Սթեփանոսը երաւոյն ձեզ և օրհորդը , Բացաւ բարեմայն ձեռքը , Բարձրագոյն յաւերժից յաջորդը : Ուր ձեռք ոսկեղէն երկաթոյս խնձորն փայլեցի հաւատ , Օրհորդ քաջ սկիւն կեանք է գերազանց կեանք մահափառ : Եւս Սթեփանոս ձեզ տաճար շնորհաց , Դատարը Սթեփանոս , Ուր զէնն կենսազէն իւր արեւատ ձեզ նուիրական : Կենսազէն զինու զինն զինն մահազէն ձեզ կայ կործանել , Զաղեկատն և յին զթեւ յուսոյն զՍթեփանոս անմահին ձեզ : Պարնաս ահա նոր Սթեփանոս ի գեմայ ձեզ պատկ ամբիւն , Զիւսէ թէ ըմբէր զատերց , Պիւստի փառամեծ կրից : Նորա թէ պարծին յինն արուեստ բանի գիշն Սթեփանոս , Զրաշարուեստ առնէ հոգին եթէ որ յինն պարտին : Դեմետր ահա ձեզ քաջ գաղափարակ որ զնոսեղն ,

տանգնու պոլիսէն իւր հայրենիքը դառնալու համար : Յիշեալ գիտարութեամբ շատոնցմէ ի վեր իւր հրաժեշտը կրնէր Սթեփանոսը կառավարութեան , բայց բարեպաշտեհ ծանր դէպքերը պատճառ եղան , որ մինչև յայտնի ուղարկութիւն չըլլան անոր խնդրոյն : Սթեփանոսը կամը մեկնելէն ետեւ գետնան տան առաւարտական կառավարութիւն մօտիւ տը Սթեփանոսը խորհրդաց բարտաւարին պիտի յանձնուի :

Պաշտօնէն մօտի Կին գրուած նամակները կրճատեցան , թէ քիչ մը խռովութիւն ծագեր է յիշեալ մայրաքաղաքը , Սթեփանոսի մէջ , և ուրիշ քանի մը մերձակայ տեղումը : Ուստի Պաշտօնի կուսակալ Սթեփանոս , նմանապէս Սթեփանոս բանակին ընդհանուր զօրապետ Սթեփանոս փաշան իսկոյն ամէն հարկաւոր միջոցները ի գործ դրեր են , հանգստութիւնը և բարեկարգութիւնը վերստին հաստատելու համար :

Բարձրագոյն Սթեփանոսը խորհրդակցական վեճմտաւոր Սթեփանոս Կէնիկի Սթեփանոսի և Սթեփանոսի իշխանութեանց մէջ ունեցած իւր բարձր պաշտօնը յաջողութեամբ կատարելով , մօտի 30ին հինգ շաբթիկ քր հասաւ ի Կոստանդնուպոլիս : Եւս Սթեփանոս օսմանեան շաբթեալով , որ իւր հրամանին ներքե թող տրուած էր : Սթեփանոս Կէնիկին յամարը երկուն անմիջապէս Բարձրագոյն Կոստանդնուպոլիս , և այցելութիւնը բարձրագոյն Սթեփանոսի և արտաքին գործոց պաշտօնէին , որ արժանաւոր պատուով ընդունելէն զինն : Եւս Սթեփանոս ի շաբթիկ քր Սթեփանոս Կէնիկին պատիւ ունեցաւ օգոստոսիս Կոստանդնուպոլիս , որ խիստ մարդասիրութեամբ ընդունելէն ետեւ զիւրեալ պաշտօնատարը , հաճեցաւ յատուկ պատուոյ նշան մը և 500 հազար զուրուշ շնորհելու անոր , փոխանակ իւր գործունեայ և հաւատարմութեանը :

Սթեփանոս (Կոստանդնուպոլիս) սրբոյն Սթեփանոսի երկրորդ կարգին աղաւանդեայ նշանը

յուզարկեց Սթեփանոսի պէյին , որ օսմանեան կայսերական տանին թարգմանն է : Սթեփանոս Սթեփանոս հրաման տուաւ Սթեփանոսի պէյին , որ կարող ըլլայ նոյն նշանը կախելու :

Պաշտօնի իշխանութիւն , որ Սթեփանոսի խռովութեանց մէջ գործունեայ մասնակցութիւն մը ունեցաւ , մօտի 31ին հասաւ ի Սթեփանոս :

Սթեփանոսի մը ի վեր անպակաս գործը թիւնը և եղեւնագործութիւնները կրպտաւ Սթեփանոսի մայրաքաղաքի մէջ , ուստի օստիկանութիւնը (բոլիցիս) մօտ օրերս ազգու միջոցներ ի գործ դրաւ այս անօրէնները ձեռք ձգելու համար :

Սթեփանոս Կին երեքշաբթի երեկոյն Սթեփանոսի իշխանի գետնան սրբ Սթեփանոս Քէնիկի փառաւոր հոգեկերպ մը ըրաւ Սթեփանոսի իւր պաշտօնի վրայ : Սթեփանոս Կէնիկին , և արտաքին գործոց պաշտօնէի Սթեփանոսի փաշային : Եւս հոգեկերպի սեղանակից էին նաեւ գիտարութեան թեանց գետնանները : Սթեփանոս հանդէս մը հետեւեցաւ այս կոչումներին , ուր ներկայ գտնուեցան Սթեփանոսի երեւելի գերազատանները , և սրբ Սթեփանոս Կէնիկին Քէնիկի զմայլեցուն յին բոլոր հանդիսականները իրենց սովորական շնորհակարանի մարդասիրութեամբ :

Սթեփանոսի հասած վերջի լուրերը կրճատեցան թէ նոյն նահանգին խռովութիւնները տակաւին հանգստանալու չեն :

Սթեփանոս ի յուրեալ գիշեր կէս գիշերը գրեթէ կէս ժամ անցած գետնաշարժութիւն մը պատահեցաւ ի մայրաքաղաքի , որ հետզհետէ չորս անգամ կրկնեց . առաջի երկու անգամները թեթեւ էին , բայց վերջի երկու անգամները ցնցումները սատիկ էին և առաջիններէն երկար տեւեցին :

Սթեփանոսի ձեռագործ (մանիֆաթար) վաճառ օլ չայ խանութպան մը Յարութիւն առնաւ , որ անցեալները ինքընքը թուրքաւորած էր դատաւարտելի յուսահատութեամբ մը , ամայս ճին վախճանեցաւ :

Սթեփանոսի գետնան վախճան գետնան յուրեալ կախի , Օ ի այն ինչ օսկին արժան վախճանին աննախանձ ծախի : Ի ձահ արդարեւ նուիրել Սթեփանոսի անմահ գաղափար , Կին Սթեփանոսի զտեղէն վերերգելով ի տաղ զիւրեալեան : Սթեփանոս Սթեփանոս քաջ գիտաց զյարգ անմահ Սթեփանոս , Պերճ Սթեփանոսի հանձարաց դարան զոր բաշխէ հոգին : Օ ի գոգեցս պատկեր յուրեալ գետնան զիւրեալ Սթեփանոս , Սթեփանոս Սթեփանոս յարեաւ ի ինքի ի ծրից բիւրակեայ : Ո՛վ անհաս շոգեղն որ ոչ իսկ խորեայ տարորոշար : Իւր տուրք տարիտիք երկ սեռից շնորհել ի նիւթ հրաշարար : Օ ի հեղից ասէ ի շոգեղն իմէ չայրն ամենակալ , Ուստերաց ձերոց նաեւ գետնան մարգարէանալ : Որդան և յինն գետնար փանուէլեան նաեւ չորեքին Կոստանդնուպոլիս ընդ այլոց բաղնիք առին զշոգեղն : Նախաջարց վեհից նախաւորց յերամա ձգմէ միանգամ ,

1/2

ՀԱՆԼԵՊ, 17 Մարտի : Վերջապէս գէշ եղանակները , ցուրտերը և փոթորիկները դադարեցան , և յաջորդեցին անոնց դարձանային պայծառ օրերը : Սուրհանդակաց և կարաւանաց երթևեկները , որ շփոթուած էր ստատիկ ձմեռան պատճառաւ , սկսաւ բարեկարգութիւն ի գործ դրուիլ : Դատ անձրև գարուն համար , այս տարուան հունձերը ընդհանրապէս առատ կերևին :

Հունդարացի փախտականները , որ անցեալ շաբթու հասան , 25 հոգի են ընդամենը , այսինքն 22 տարեկան և 3 կին , Քաղաքիս զինուորական կառավարիչ Քէրիմ փաշան խիստ մարդասիրութեամբ ընկալաւ , զանոնք , և բնակեցուց Եփեմիայի շրջաւմ ձմեռանոցը , որ արդէն պատրաստուած էր անոնց համար : Սուրհանդակաց (ժենեւալ) որ յիշեալ փախտականաց գլխաւորն է , 12 գնդակի վերջ ունի վրան , և այս պատճառաւ քիչ մը տկար է :

Կահանգիս կուսակալ փեմափայլ Օարիֆ Սուստաֆա փաշան մեծ փութով հոգ կրտսնի Հալէպի բարեկարգութեանը և պայծառութեանը վրայ : Երկայնի հին խանութները , քանի մը փորոցաց յատակները նորոգել տուաւ , նմանապէս ճանապարհները մաքուր պահուելու համար հարկաւ որ կարգադրութեանները ի գործ դրաւ քաղաքական բժիշկին տեսչութեամբ , քանզի յայտնի է որ անմաքրութեանները և աղտեղութեանները շատ հիւանդութեանց պատճառ են :

Եկանոն զօրքերը (պաշտպանութիւն) իսկզբանէ անտի ուղած հազուստին կը հազնին , և կարգ կանոն մը չկայ այս բանին համար : Ստոր փեմափայլ Օարիֆ փաշան ուզելով կանոնի տակ դնել անոնց հազուստը , հրաման ըրաւ , որ ամենուն հազուստն ալ միակերպ ըլլան , զոր հետեւեալ կերպիւ . որոշեց , կարմիր ջուխայ վերարկու , ճերմակ կտաւ վարտիք (շալվար) և գլուխին ֆէս : Եւս կարգադրութեանը խիստ բարի ներգործութեան մը ունեցաւ ըստ ամենայն մասին :

Հալէպի մէջ յանուն սուրբ Կրտսեմամբ կառուցեալ Հայոց եկեղեցւոյն շինութիւնը ազգային խնամքով վերացաւ , և անցեալները անոր օժան հանդէսը կառուարեցաւ մեծ փառաւորութեամբ : Վիճակիս հոգեւոր առաջնորդ գերապատիւ տէր Նիկողայոս սրբազան արքեպիսկոպոսը հանդիսաւոր պատարագ մատուցանելէն ետեւ , համառօտ ատենաբանութեամբ մը բարեմաղթութիւններ գերառաքեց յերկինս վասն անգին կենաց առաւանակութեան օգնութեամբ Կայսեր , որուն մարդասիրական հրամաններովը ամէն տեղ զիւրութիւն եկեղեցիներ կը շինուին ու կը նորոգուին :

ՔՐԻՏԻԿԱԿԱՆ ԵՆԻՒՅԻՆ

ԱՅՈՒՂԻԱ . Լոման , 7 Ապրիլի ըստ նոր տոմարի :

Քաղաքացեալ ըրողը մեծ հաջկերով մը ըրաւ ի պատիւ տիեզերական հանդիսին որ կը պատրաստուի գալ տարուան համար , և որուն մէջ ցոյց պիտի տրուին ամէն ազգաց արհեստակերպութեանները : Եւս հաջկերով ին հրաւիրուած էին տեւրութեան գլխաւոր պաշտօնատարները և երևելի անձինքը : Քաղաքացեալ ըրողը նստեցուց իւր աջակողմը բարձրագոյնութեան թագաւորազն Երկրի իշխանը , Վերջապէս մարքէզը , միտոր Կրտսեմը և Ստեփան տեպուհը , իսկ իւր ձախակողմը նշտած էին Քահանգիսի գերապատիւ Երբեպիսկոպոսը , ըստ Ղահին Որսէլը , Քաղաքի գեպաւնը , ըստ Երկրի ըրողը , Սուստա գեպաւնը , սրբ Ստեփան Բիլը , և այլն : Հաջկերով ին վերջը քաղաքացեալը առաջարկեց գինի խմել նախ ի կենդանութեան ամենատիբերէն օգնութեամբ իբրեւ թարգմանարար Երկրի իշխանին և ի յաջորդութեան տիեզերական ցոյցին 1851 ամին Երկրի իշխանը փութացաւ գործունէ գործակալ ըլլալու բոլոր սեզանակիցներէն , որ յօժարամտութեամբ ընդունեցին այս առաջարկութիւնը : Ստեփան Տրուի տը Լոման Քաղաքի հասարակարկութեան գեպաւնը պատուական տոնեաբանութեան մը ըրաւ ըստ պատշաճի առթիւ , որ խիստ հաճելի եղաւ բոլոր այս ազնուական ժողովոյն :

Եւսոր անգղիացի զօրքը տիրեցին Լահորին , յաղթականաց ձեռքը հազուստիւ և մեծագին աղանձեղ մը ինկաւ , զոր արժան համարեցին Վերջապէս թագաւորին ընծայել զօրաց բանակին կողմանէ : Եւս Հնդկաստանի ընդհանուր կուսակալին ըստ տրուեցաւ անցեալները Լոմանէն թէ վեհափառ թագաւորին չուրք ընդունելաւ մեծաշուք ընծան : Եւս աղանձեղը աշխարհքի մէջ գտնուածներէն ամէնէն մեծն է , ու հատի հաւկիթի մը կէսին չափ կայ , որուն 260 հազար լիւս սկէրլինս գին կը կրորեն , այսինքն 28 միլիոն 600 հազար զուրու չ :

Ստեփան օրենք Երկրի մէջ հաշուեցուցակ մը հրատարակուեցաւ , որուն համաձայն Երկրի , Իսլամիոյ և Սիւրիոյ երկրորդ ճանապարհներէն անցեալ տարւոյն առաջին վից ամսոց մէջ անցնող ճանապարհորդաց թիւը 26,330,492 հոգի կը հասնի : Եւս թիւը գրեթէ Սեփի Երկրի միացեալ երեք թագաւորութեանց ժողովրդեան թուոյն հաւասար է : Եւստորակոյ խիստ միտքաւորական է իմանալ , թէ այս անբաւ ճանապարհ

հորդաց մէջ , միայն 189 փոսնգ պատահեցան , և այս դժբաղդ գիպուածներէն միայն 90 անձինք մեռան , ու 99 անձինք վիրաւորուեցան :

ԳԱՂԱԿԱ . Փարիզ , 8 Ապրիլի ըստ նոր տոմարի :

Հանգստութեանը առաջիմ նիւթականապէս կը տիրէ այս հասարակարկութեան ամէն նահանգաց մէջ , բայց բարոյականապէս անհանգարտութեան մէջ է ժողովուրդը , և կը գանգատի միշտ կառավարութեան դէմ , որ իւր սահմանադրական ազատութեանները քիչ քիչ սեղմելու և ջնջելու վրայ է : Քաղաքական յանցանոց համար մահաւան դատապարտութիւնը , որ Փետրուարի յեղափոխութեան ժամանակը ջնջուեցաւ , ու հասարակարկութեան առաջին ազատական գործը եղաւ , այժմ գրեթէ նորէն պիտի հաստատուի մշտնջենաւոր տարագրութեան օրէնքով , քանզի յայտնի է որ քաղաքական յանցանորները Սարքիդեան կողմները մինչև ի մահ արտորդ և բանտը մնալու առաջարկութիւնը ընդունուելու վրայ է ազգային ժողովոյն մէջ :

Բազմապիսիւ եղած կնիքը (թէմպը) , որ նմանապէս Փետրուարի յեղափոխութեան ատենը վերցուցին , այժմ նորէն պիտի հաստատուի , և իւրաքանչիւր թերթին համար 4 սանդիմայսինքն 7 փաշա պիտի վճարուի հետեւեալ նահանգաց մէջ Սենա , Սենա և Սառն , Սենա և Սառն , Սենա և այն քաղաքաց մէջ որոց բնակչաց թիւը 50 հազար են , կամ ևս աւելի , իսկ միւս մնացեալ նահանգաց մէջ 2 սանդիմայսինքն 3 1/2 փաշա պիտի վճարուի : Եւս քաղաքական գրուածները , որոց տպագրութիւնը տասը թերթէն պակաս է , պիտի պարտաւորին 7 փաշա հարկ վճարելու հատին : Եւս յայտնանէ պարբերական (բերիտիք) օրագրութիւնները , կամ անոնք որ շաբաթը երկու անգամէն աւելի կը հրատարակուին , պիտի պարտաւորին 50 հազար ֆրանք աւանդ դնելու կառավարութեան բով իրենց երաշխաւորութեան համար : Եւս օրագրութիւնը շաբաթը երկու անգամ միայն կը հրատարակուի , յայնժամ երաշխաւորութիւնը 40 հազար ֆրանք պիտի ըլլայ , իսկ շաբաթը անգամ մը կամ ևս առաւել երկար միջոցաւ հրատարակուած ըստ գիրները միայն 20 հազար ֆրանք պիտի աւանդ դնեն իրենց երաշխաւորութեան համար : Եւս ըստ Փարիզի , Սենա և Սառն , Սենա և Սառն և Սենա նահանգաց համար է : Ստեփան այս նահանգներէն դուրս , և այն քաղաքաց մէջ որոց բնակչները 50 հազար հոգի են , կամ ևս աւելի , երաշխաւորութիւնը 20 հազար ֆրանք պիտի ըլլայ :

Յինան ի Սառն և ի Սեփիայն յօրհնեղ Սարիամ :
Թէ Լիւն , Հալէպին նախ ընտրեաց Կրտսեմ մայր նահապետաց ,
Նոյն անտեսութեանն ձեզ մայր այցելու զայս տիկինս ընտրեաց :
Եւ առնել զձեզ շնորհաց նախամարք որք չունին երկունք ,
Են անմահաձինք և չեն աղիադիւյ պարապոյ ծնունդք :
Պարծեպի , անգու՝ տիկնաւս դարս ազատ քան զնախնիս ի վեր ,
Յորս ցուցան կանայք արխապիսն Յուդիդ , ազգասէրն Կսթեր :
Եթէ Հեղինեան հաւատն զտարրացեալ սուրն Կրտսեմամբ Լիւն ի յերեան՝ սքանչելեաց նշանն յերկնաձիգ սանդուխ :
Եւ սորին աշխոյժ Խաչին զօրութեան եղեալ խանդակաթ ,
Խաղաղ բաց սիրոյ՝ ձեզ գտներք վառիլ Փրկչին ի հաւատ :
Եթէ Հեղինեան Հայկոյն թագուհին Սաղմոյն զոռով ,
Բարձ գանձու ծանու՝ զանթիւս ազատեաց՝ սքանչալման սիրով :
Եւ սա արդ նորին հետոց համբիթաց՝ ոչ զոռ մարմնական ,
Եւ տենչաց հոգւոց՝ բառնալ յորդ արդեամբ զոռ գիտութեան :

Հանութ բաց հեթեթ՝ ձեզ , ուր վաճառի՝ մարդարիտ ոսկի ,
Կատ և գոհար՝ պուրջ ձեզ անմահ՝ շահել զիւրազնի :
Յորում զառաջինն ի բնար հաւատոյն կրթել մարդաստէ ,
Օր ըստառուէն Հայր՝ մեզ Եթող աւանդ՝ առեալ ի Փրկչէ :
Եւս մի երբէք՝ յանուամբ մտաց՝ թուրացին ձեր միտք ,
Որք ի սեռս շնորհաց՝ այլայլեալ խորեն՝ զմտաւոր կնիք :
Օ ի մի էր հրամանն՝ երկուց լծակցաց՝ գործել և տիրել ,
Տաղանդ և տ և միտք՝ ի գոյս իւր կրկին՝ զարգ գերազանցել :
Գնացէք յաշխարհս՝ ամենայն ասէ՝ ուսուցէք զիւ՝ ձեր ,
Ոչ ի յարականս՝ և ոչ յիգականս՝ երբէք եզ խտրք :
Օ ինչ մերս Կրկնէն՝ հաւատտէ զնախնի՝ Տիկնայն Հայկազեան ,
Օ տիւր զգիշեր՝ սարմալ էր միմուշ՝ նոցա սրբազան :
Հանապաղ ասէ՝ ի յարկն սրբութեան՝ բոկտոն երթային Վարդ մարգարէից՝ իսկ ընթերցուածովք՝ միթեմարէին :
Եւս նուիրեցայք՝ հրաշխն ի նուագ՝ Սուրբ սէգ Սասնեան ,

Քաղաքի ըրողը՝ յիմատու և յարուեստս՝ նիւթ երջանկութեան :
Տաղաւոր բանին՝ մայր Տեառն Սարիամ՝ որ լի էր շնորհք ,
Կրտսեմ ասէ՝ զարուեստս մարմնական՝ շքեղ հիւստածովք :
Գուն գործէք և դուք՝ սիրով ըստանալ՝ սուրբ հոգւոյն հանձար ,
Կտ ներհան ազանց՝ գնալ ազատ քայլ չլինել ապիկար :
Սինչ գալ ի յակնաւ՝ Պարստայ ընդ մերս՝ հրաշխն Սիւնկաւ :
Տեսեալ զուր ազգիս՝ ուստերբ և գտներբ՝ հատեալ յիւրանտ :
Օն արիւն ոչ ոք՝ կուսանք սրբութեան՝ նուիրական Սուրբ ,
Ի սիրտ , ի հոգի՝ զճիւղիմէ Տիկնա՝ առեք ի նուագ :
Օ երախտի սորին՝ և համայն Կրկն՝ ձեր բարեացն ի սէր ,
Իբրեւ հոյժ բաղու՝ յանմահին Սեղան՝ հանէք ի նուագ :
Յաւերթացուցեալ զճիւղազ իւր պերճ տանս՝ ընդ ձեր սուրբ ուսման Սուրբ ,
Սեղան , ի կց յիւր բուն Սեղանայիս՝ կեայ արիւն ուրբան :

Երբեայ ,
Յօհաննէս Երկնայն զանց :

այն օրագրութեան համար, որ շաբաթը երկու անգամն աւելի կը հրատարակուի. իսկ այս քաղաքներէն պիտի տեղաւորուին 12000 ֆրանք պիտի ըլլայ երաշխաւորութեան որոշեալ գինը: Ինչպէս կը տեսնուի, Փետրվարի յեղափոխութեան ժամանակը եղած սահմանադրութիւնը կամայ կամայ խիստ մեծ փոփոխութիւն պիտի ընդունի:

Մասնաւոր նշանակութեան արժանի է նաեւ մօտիւ Լարոշմարընէն ազգային երեսփոխանին առաջարկութիւնը, որուն նպատակն է հարցընել բոլոր ազգային թէ արդեօք կամք ունի՞ որ շարունակուի հաստատակապետութիւնը, կամ կուզէ որ փոփոխութեան կառավարութիւնը մերժուեցաւ ազգային ժողովոյն մեծագոյն մասին հաճութիւնը:

Իստորում լինող զգուստափառ թագուհին հրամանաւր Լոնտոնի Պաղլիոյ դեսպան մօտիւ Տրուին տը Լոնի անդամ անուանեցաւ անգլիացի գործակալաց ժողովոյն, որ 1851ին ըլլալու արհեստակերտուածոց հրապարակական հանգիսին պատրաստութիւնները պիտի կարգադրէ, ուստի փոխանակ այս համակրական յարգանացը, Պաղլիոյ կառավարութիւնը ևս փութացաւ նոյն հրապարակական հանգիսին համար սահմանուած գաղութացի գործակալաց ժողովոյն անդամ անուանել զորտա Նորմանի, որ Սիւնի Նիւիլ անիոյ դեսպանն է ի Փարիզ:

ԱՆՍՏՐԻԱ. Վիեննա, 1-15 Ապրիլ. Կառավարութիւնը կը շարունակէ միշտ ի գործ գնել զգուստութեան ազգութիւնները. և այս կերպիւ հանդարտութիւնը և բարեկարգութիւնը օր ըստ օրէ հաստատուելու վրայ են: Իստորում ընդարձակ տեսլութեանը մէջ: Բրախի մէջ, որ Պոնտիւի մայրաքաղաքն է, հրամանագիր մը հրատարակուեցաւ, որպէսզի բոլոր ժողովրդեան քով գրուեալ զեւրը հաւաքուի բաց ի ազգային պահապաններէն, և այս կարգադրութիւնը անոր համար ի գործ դրուեցաւ, ըստորում գիշեր ժամանակ պահապանութեան վրայ յարձակուողներ կը պատնէին: Յիշեալ մայրաքաղաքին կրգրէն թէ Պոնտիւի գիտութեան բանակը 120 հազար հոգի պիտի հասցընեն, և թէ Բրախի չորս կողմը ևս բազմաթիւ զօրք պիտի ժողովուին:

Լատիոյ օգոստափառ Կայսեր Սաքսոնիայի Սիստիա իշխանուհւոյն հետ ամուսնութեան վայրը պաշտօնական խօսակցութիւններ կը ըլլային ասկայն այս խնամախօսութիւնը յաջող վախճան մը չունենալով, բոլորովին վերջացաւ:

Արձատարութեան թէ Լատիոյ Կայսրը միտք ունի ճանապարհորդութիւն մը ընել ի Սիստիայ ընկերութեամբ Շվեյցարիայէն իշխանին և սրբուն Պաի պաշտօնէն, Կարելի է նաեւ որ ուրիշ պաշտօնէն աներ ևս ընկերակից ըլլան Կայսեր:

Մաճառաստանի մէջ միեւնոյն խօսութիւնը կը շարունակուի ի գործ դրուել, և այս ազգին գիտական արտաբերութեան շատ մարդիկ նորէն բանտարկելութեան դատաւարութեան: Սաճառաց մեծամեծները ազերապիր մատուցեր էին Կայսեր որ 1848էն առաջնուեցած աղատութիւնները վերստին շնորհուի իրենց, բայց Կայսրը չէ ընդունել անոնց այս խնդիրը:

Նիւցեալները բաժանայ մը երբոր եկեղեցւոյ մը մէջ քարոզ տալով հաստատուել կուզէր թէ հռոմէական եկեղեցւոյ կրօնը արդեւ մը չլինար ըլլալ քաղաքական ազատութեանց, երկու ուսանող համարձակեցան անոր դէմ խօսիլ բարձր ձայնիւ, բայց և իսկայն սաստիկ պատժուեցան. բանդի ասանդմէ իւրաքանչիւրը 25 գաւազան կը նստնին ծեծ ուստի ինչու, հասարակ զինուորաց կարգը անցան ըստ տնօրէնութեան վիճակի զինուորական կառավարիչ վիճակն սեպուհին:

ՍՊԱՆԻԱ. Մադրիտ, 4 Ապրիլ. ըստ նոր տուածին: Պաշտօնէն ժողովոյն փոփոխութեան վրայ քաղաքական ձայն կը շարունակուի միշտ, թէ պէտք տակաւին գործադրութիւն մը չկայ. բանդի թագուհին մայրը իւր հօգը ազգեցուց թէ անոր կարողեղաւ այս փոփոխութիւնը ու շարունակել, ուստի յայտնի չէ թէ երբ փոխան պիտի ստանայ յիշեալ ժողովոյն այս տարտամ վիճակը:

Նիւցեալ շաբաթ Մադրիտէն մեկնած սուր հանդակը ու թղթաւորեալ ձիւսոր մարդոց հանդիպել է ի ճանապարհին, որոնք կողոպտել են զուրհանգակը և իւր հետ կը լած ճանապարհորդները: Եւսոյ մէջ էր Պաղլիոյ զօրապետը, որուն բոլոր զօրակը, և ազամանդեղները սուր են: Գործը առանց շտապելու և մեծ հանդարտութեամբ ըրեր են այս շաբաթորձութիւնը, որ երկուքովէս ժամ տեւեր է: Ինչ մը ժամանակէն ետեւ Մադրիտէն իրենց գաղափար սուրհանգակը ևս անցեր է այն տեղէն, ուստի անիկա ևս միշտ յիշեալ ժողովութիւնը ունեցիր է:

ԻՏԱԼԻԱ. Հռոմ, 8 Ապրիլ. ըստ նոր տուածին: Մեծ պատրաստութիւններ կը ըլլան Պիոս Իննեւորդին գալու արդ փառաւորութիւն տօնախմբելու համար, որ ամսիկ 12ին ըստ լատինացւոց իւր մայրաքաղաքը պիտի մտնէ ցամաքի ճանապարհաւ գալով: Բորդիէն հասած լուրերը կրծաւ նուցանեն թէ արեւոյն Պաղլի ամսիկ 4ին մեկնել է յիշեալ քաղաքէն ընկերութեամբ Նաբոլի թագաւորին և թագաւորութիւն իշխանոց, և սահմանադրուի հասնելէն ետեւ Նաբոլի թագաւորը մեկնելու հրաման ինդրելով զատուեր է Պաղլի: Գաղլիացի զօրաց մէկ մասը Հռոմէն դուրս ելեր են Պիոս Իննեւորդին դիմաւորելու:

Վերապատիւ Կաղաւ եպիսկոպոսը, որ ութ ամիսէ ի վեր Սանդ-Սթեֆա բերդը բանտարկուած էր, մարտի 6-18ին դատաւարութեանց մինչեւ ցմահ բանտարկելութեան: Եւս խիստ դատաստանը աթոռակալ Բաղրիցի կարտինալին նախադահութեամբ կորուեցաւ, և դատաւար տեալ զըստոր եպիսկոպոսին յանցանքը այն է, որ Հռոմոյի հաստակապետութեան ժամանակը երբոր Նաբոլիէն անուէն լրացայն վերադառնալէն էր, Պիոս Իննեւորդին աշխարհական իշխանութեանը դէմ գրած էր:

Գաղլիացւոց յաղթութեան և Հռոմ մտնելէն ետեւ, Կաղաւ եպիսկոպոսը Հռոմէական վիճակներէն մեկնելու օգտը, բայց Սուրբ Սուրբ և Սուրբ զօրապետները չթողոյցին, ապահովելով զինքը թէ թոյլ պիտի չտան որ դատաստանական հետամտութիւն, և դատաւարութիւն մը ըլլայ տարգրութեան վերաբերեալ ի թոյլ վայր: Բանդի լրաց լրաց կըսէ, թէ վերապատիւ Կաղաւի դէմ եղած այս վիճիւր սրտմտութեամբ ընցուց բոլոր հաստակութեան սիրտը: Փարիզի ինչ լրացայն տարիքի 7 թերթին մէջ երկարորէն գրուած է այս գէպքին վրայ:

Վերապատիւ Կաղաւ եպիսկոպոսը այս դատաւարութեանէն ետեւ բանտէն փախել է, և ընդհանրապէս կը հաստատուի թէ Պիոս Թ. լսելով այս խիստ վիճիւր թոյլութեան ըրեր որ գաղտուկ բանտէն փախչի, չուղեւրէ հրապարակաւ դէպքութիւնը յայտնել իւր աթոռակալ կարտինալին այս դատաստանին համար:

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ. Աթէն, 8 Ապրիլ. թէ պէտք կը յուսացուէր թէ մինչեւ ցայսօր փոխան մը պիտի ընդունէր Նիւցեալիան Յունական վիճք. բայց գաղափար թէ տակաւին խիստ տարտամ վիճակի մէջ կը գտնուի այս ցաւալի խնդիրը. որուն կարգադրութեամբ պարագայից և գաղափար վրայ մեծ լուծիւն կը պահէ կառավարութիւնը: Ի վերայ այս ամենայնի հաստատուն է, թէ Գաղլիոյ հաստակապետութեան կողմէն եկած մօտիւ Կրօնականը այս գործոյն վրայ հարկաւոր քննութիւնները և հետադրութիւնները ընելէն ետեւ իւր արդար որոշումը յայտնեց ըստ իրաւանց ազգաց. և որովհետեւ այս որոշումը Յունաստանի կառավարութեան տնօրէնութեանը համեմատ չէ, անոր համար զանազան դժուարութիւններ առջ կը հանեն, և հետեւաբար յիշեալ գաղափար խնդիրը կերկարի միշտ ի փաստ բոլոր ազգին: Բայց երկարութիւն չկայ, թէ վերջապէս Յունաստանը պիտի արտադրուի կամայ ակամայ ընդունել Գաղլիոյ միջնորդութեան որոշումը. բանդի Սուրբ տերութիւնն ալ իսկզբանէ հաճութիւն տուած է այս հաստակապետութեան բարեկամական միջամտութեան, և գրած էր Լոնտոնի իւր դեսպանին թէ այս գործոյն մէջ Գաղլիոյ ընթացքին համեմատ վարուի ինքն ալ:

ՅԱՆՈՒՆ ԵՌԻՐ

Չիւսիտ, 14 Ապրիլ:

Գաղափարային կառավարութիւնը որքան որ օգտակար է, նոյնչափ ևս դժուար է ծանր գործ մըն է: Եւս պատճառաւ քաղաքի սոցալին ժողովը գումարուելով ըստ ժամանակին նախադահութեամբ մեր հոգեւոր առաջնորդ վերապատիւ Պոլոս սրբազան Երեմիակոպոսին, որոշեց որ մասնաւոր ժողով մը հաստատուի, և անոր յանձնուի ի զմիկի սուրբ Սերգիսեան և սրբոց Հովնիսիանցի գաղափարային տարեկան կառավարութիւնը: Եւս որոշումը թէ պէտք է բանդ մը ամիսէ ի վեր ի գործ դրուած է, բայց մեր արժան համարեցանք ուշացնել անոր հրատարակութիւնը, որպէսզի ժամանակ ունենամք այս ժողովուն բաղադրութիւնը և ընթացքը սակաւիկ միքնել, և անոր ազգասիրական ջանից արդիւնքը քիչ կամ շատ տեսնելով ըստ այնմ ծանուցանեմք մեր ընթերցողացը: Եւս առայժմ մեր գաղափարային վիճակին վրայ գոհ եմք. քանզի որչափ որ կարելի է, բարեկարգութեամբ կը կառավարուին և կը յառաջանան:

Եւս անիկ յիշեալ ժողովոյն անդամոց անուանքը.

- Պարոնայք,
- Ստեփան Պալատեան:
- Թագաւոր Սրբազան:
- Յօհաննէս Տիպէրեան:
- Յօհաննէս Նուպարեան:
- Ղուկաս Գ. Պաղաղարեան:

Կը պարտաւորեմք յայտ առնել ի տեղեկութիւն հասարակութեան, թէ այս անուանց մէջ միայն առաջինը և վերջինն են գործնական անդամները. ուրիշ իրենց յանձնուած ծանր և ազգօգուտ պաշտօնը խղիւ և յարատեւութիւն ի գործ կը դնեն:

Եւս ամենապատիւ Սրբաւոր Հ. Յօհաննէս վարդապետը, որ Սուրբ Երեմիակոպոսի հարգաւարն է ի Փարիզ, հաճեցաւ անցեալները յուղարկել ի զմիկի երկու նորատիպ լայն հայերէն աշխարհացոյց պատկերաց, որոց մէկը ի նուէր սուրբ Սերգիսեան ուսումնարանին և միւսը ի նուէր սրբոց Հովնիսիանցի գաղափար: Վ անորոյ յիշեալ գաղափար վերատեսուելը կը փութան լրագրոյ միջոցաւ մատուցանել նոյն արժանապատիւ վարդապետին իրենց մտերիմ շնորհակալութեանց հաւատարմքը:

Չինաստանի Գանդուն մայրաքաղաքին մեր յարգոյ թղթակից հայկազուն պարոն Սեթ Լեւոն Սեթեան փետրվարի 13-25 ամսաթուով նամակ մը գրած է, որ պարիքի 3-15ին, այսինքն 48 օրուան մէջ հասաւ ձեռքերնիս Սեթեան և Սեթեան ճանապարհաւ: Եւս առթիւ յիշեալ պարոնը կը ծանուցանէ մեզ թէ Գանդունի մէջ առայժմ ընդամենը 2317 սուստուկ աֆիոն կայ. որոցմէ միայն 95 սուստուկ Տաճկաստանի աֆիոն է: Վ երջի վաճառումը 502½-505 թալէ-ի եղեր սուստուկ, որ 87 չէքի, կամ գրեթէ 54½ ճօխայ կը լընէ: Սարկայի պատուական աֆիոնին գինը 610 թալէ-ի է եղեր:

Սինկափորէն մարտի 1 ամսաթուով ըստ նոր տուածին կը ծանուցանեն, թէ աֆիոնը կուզուի յիշեալ կողմէն մէջ, և գինը բարձրացիր են մինչեւ 495-500 թալէ-ի սուստուկ:

Սինկափորի Սուրբ Երեմիակոպոսի լրագրոյն փետրվարի 15 թերթին մէջ կը կարդամք, թէ տերութեան հրամանաւ նոյն կողմէն բնակեց 1850 ամին աշխարհահամարը եղեր է. որուն համեմատ բնակեց բոլոր գումարը արք և կանայք 59,043 հոգի կը հասնի եղեր: Հայազգեաց թիւը Սինկափորի մէջ 50 հոգի է. այսինքն 30 արու, 7 էգ, 5 մանկուհի, և 8 աղջիկ: Գիտաւոր ժողովուրդը յիշեալ կողմէն մէջ Չինացիք են, որոց գումարը 27988 հոգի կը հասնի: Մարտիցուց թիւը 12506 հոգի է. Հնդկիք 6261 հոգի են, և այլն:

Կաղաւթայի Նիւստիքի յունարի 15 թերթին մէջ գրածին նայելով Չինաստանի Գանդուն քաղաքը հինգ Հայ վաճառատուն կայ առայժմ, որոնք են, 1. պարոն Սեթ Լեւոն Սեթեան, որ արդէն ծանօթ է մեր ընթերցողացը, 2. պարոն Կարապետ Ղուկաս Խօջամալ, 3. պարոն Ս. Գ. Սիրում Նորժուղայիցի, 4. պարոն Սեթեան, 5. պարոն Սարգսն Պ. Որդանն:

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ԱՐՇԱԼՈՒՍՈՅ ԱՐԱՐԱՏԵԱՆ